HOTĂRÂREA CURȚII (Camera întâi)

7 noiembrie 2019 * [i]

„Trimitere preliminară – Mediu – Evaluarea efectelor anumitor proiecte asupra mediului – Participarea publicului la procesul de adoptare a deciziilor și acces la justiție – Momentul de la care încep să curgă termenele de introducere a acțiunii”

În cauza C-280/18,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Symvoulio tis Epikrateias (Consiliul de Stat, Grecia), prin decizia din 21 martie 2018, primită de Curte la 24 aprilie 2018, în procedura

Alain Flausch,

Andrea Bosco,

Estienne Roger Jean Pierre Albrespy,

Somateio „Syndesmos Iiton”,

Somateio „Elliniko Diktyo – Filoi tis Fysis”,

Somateio „Syllogos Prostasias kai Perithalpsis Agrias Zois – SPPAZ”

împotriva

Ypourgos Perivallontos kai Energeias,

Ypourgos Oikonomikon,

Ypourgos Tourismou,

Ypourgos Naftilias kai Nisiotikis Politikis,

intervenient:

105 Anonimi Touristiki kai Techniki Etaireia Ekmetallefsis Akiniton,

CURTEA (Camera întâi),

* Limba de procedură: greaca.

compusă din domnul J.-C. Bonichot (raportor), președinte de cameră, și domnii M. Safjan și L. Bay Larsen, judecători,

avocat general: doamna J. Kokott,

grefier: domnul R. Schiano, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 27 martie 2019,

luând în considerare observațiile prezentate:

– pentru domnii Flausch, Bosco și Albrespy, precum și pentru Somateio „Syndesmos Iiton”, Somateio „Elliniko Diktyo – Filoi tis Fysis” și pentru „Syllogos Prostasias kai Perithalpsis Agrias Zois – SPPAZ”, de G. Dellis și de A. Chasapopoulos, dikigoroi;

– pentru 105 Anonimi Touristiki kai Techniki Etaireia Ekmetallefsis Akiniton, de G. Giannakourou și de D. Valasis, dikigoroi;

– pentru guvernul elen, de K. Georgiadis, de G. Karipsiadis, de A. Banos și de G. Papadaki, în calitate de agenți;

– pentru Comisia Europeană, de G. Gattinara, de M. Noll-Ehlers, de M. Konstantinidis și de M. Patakia, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatei generale în ședința din 23 mai 2019,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolelor 6 și 11 din Directiva 2011/92/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 decembrie 2011 privind evaluarea efectelor anumitor proiecte publice și private asupra mediului (JO 2012, L 26, p. 1, denumită în continuare „Directiva EEM”).

2 Această cerere a fost prezentată în cadrul unui litigiu între domnii Alain Flausch, Andrea Bosco și Estienne Roger Jean Pierre Albrespy, precum și Somateio „Syndesmos Iiton”, Somateio „Elliniko Diktyo – Filoi tis Fysis” și Somateio „Syllogos Prostasias kai Perithalpsis Agrias Zois – SPPAZ”, pe de o parte, și Ypourgos Perivallontos kai Energeias (ministrul mediului și energiei, Grecia), Ypourgos Oikonomikon (ministrul economiei, Grecia), Ypourgos Oikonomikon (ministrul turismului, Grecia) și Ypourgos Naftilias kai Nisiotikis Politikis (ministrul afacerilor maritime, Grecia), pe de altă parte, în legătură cu legalitatea actelor de autorizare a construirii unui complex turistic pe insula Ios (Grecia).

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

3 Considerentele (7) și (16) ale Directivei EEM prevăd:

„(7) Aprobarea de dezvoltare a proiectelor publice și private care pot avea efecte semnificative asupra mediului ar trebui acordată numai după ce s-a efectuat o evaluare a posibilelor efecte semnificative ale acestor proiecte asupra mediului. Evaluarea respectivă ar trebui să se desfășoare pe baza informațiilor adecvate furnizate de către inițiatorul proiectului, care pot fi completate de către autorități și de către publicul care ar putea fi interesat de proiectul respectiv.

[…]

(16) Participarea eficientă a publicului la luarea deciziilor îi permite acestuia să își exprime, iar factorilor de decizie să țină seama de opiniile și de preocupările care ar putea fi relevante în ceea ce privește deciziile în cauză, conducând astfel la o mai mare responsabilitate și transparență în procesul de luare a deciziilor și contribuind la conștientizarea de către public a aspectelor de mediu și la câștigarea de sprijin pentru deciziile adoptate.”

4 Articolul 1 alineatul (2) din această directivă prevede:

„În sensul prezentei directive, se aplică următoarele definiții:

[…]

(d) «public» înseamnă una sau mai multe persoane fizice sau juridice și, în conformitate cu legislația sau practica națională, asociațiile, organizațiile sau grupurile constituite de acestea;

(e) «public interesat» înseamnă publicul afectat sau care ar putea fi afectat sau care este interesat de procedurile de adoptare a deciziilor în domeniul mediului menționate la articolul 2 alineatul (2). În sensul prezentei definiții, se consideră că au un interes organizațiile nonguvernamentale care promovează protecția mediului și care îndeplinesc toate cerințele prevăzute în legislația internă;

[…]”

5 Articolul 2 alineatul (1) din directiva menționată prevede următoarele:

„Statele membre adoptă toate măsurile necesare pentru a asigura că, înaintea acordării autorizației, proiectele care ar putea avea efecte semnificative asupra mediului, în temeiul, între altele, al naturii, al dimensiunii și al localizării lor, fac obiectul unei cereri de aprobare de dezvoltare și al unei evaluări a efectelor lor. Respectivele proiecte sunt definite la articolul 4.”

6 În ceea ce privește participarea publicului la procesul de adoptare a deciziilor, articolul 6 alineatele (2)-(5) din Directiva EEM are următorul cuprins:

„(2) Publicul este informat, fie prin anunțuri publice, fie prin alte mijloace adecvate, precum mijloacele electronice, dacă acestea sunt disponibile, cu privire la următoarele aspecte la începutul procedurii de luare a deciziilor privind mediul menționate la articolul 2 alineatul (2) și de îndată ce informațiile pot fi furnizate în limite rezonabile:

(a) solicitarea de aprobare de dezvoltare;

(b) faptul că proiectul este supus unei proceduri de evaluare a impactului asupra mediului și, după caz, faptul că se aplică articolul 7;

(c) datele privind autoritățile competente responsabile de luarea deciziei, cele de la care pot fi obținute informații relevante, cele cărora le pot fi prezentate observații sau întrebări și detalii privind termenele pentru transmiterea observațiilor și a întrebărilor;

(d) natura deciziilor posibile sau, în cazul în care există, a proiectului de decizie;

(e) o precizare privind disponibilitatea informațiilor colectate în conformitate cu articolul 5;

(f) o precizare a orelor și a locurilor în care și a mijloacelor prin care vor fi oferite informațiile relevante;

(g) detalii privind sistemele de participare a publicului instituite în conformitate cu alineatul (5) al prezentului articol.

(3) Statele membre se asigură că următoarele elemente sunt puse la dispoziția publicului interesat, în termene rezonabile:

(a) orice informații colectate în conformitate cu articolul 5;

(b) în conformitate cu legislația internă, principalele rapoarte și îndrumări emise pentru autoritatea sau autoritățile competente în momentul în care publicul interesat este informat în conformitate cu alineatul (2) al prezentului articol;

(c) în conformitate cu dispozițiile Directivei 2003/4/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 28 ianuarie 2003 privind accesul publicului la informațiile despre mediu [(JO 2003, L 41, p. 26, Ediție specială, 15/vol. 9, p. 200)], alte informații decât cele menționate la alineatul (2) de la prezentul articol care sunt relevante pentru decizia adoptată în conformitate cu articolul 8 din prezenta directivă și care devin disponibile numai după ce publicul interesat a fost informat în conformitate cu alineatul (2) de la prezentul articol.

(4) Publicului interesat trebuie să i se ofere de la început ocazii efective de a participa la procedurile de adoptare a deciziilor privind mediul menționate la articolul 2 alineatul (2) și, în acest scop, trebuie să aibă dreptul de a exprima observații și opinii destinate autorității sau autorităților competente atunci când toate opțiunile sunt posibile și înainte de luarea unei decizii asupra solicitării de aprobare de dezvoltare.

(5) Normele de informare a publicului (de exemplu, lipirea unor afișe pe o anumită rază sau publicarea în ziarele locale) și de consultare a publicului interesat (de exemplu, prin depunerea de materiale în scris sau prin anchete publice) se stabilesc de către statele membre.”

7 În ceea ce privește decizia privind proiectul, articolul 9 alineatul (1) din Directiva EEM prevede:

„La adoptarea unei decizii privind acordarea sau refuzul aprobării de dezvoltare, autoritatea sau autoritățile competente informează publicul în acest sens în conformitate cu procedurile adecvate […]”

8 În ceea ce privește acțiunile, articolul 11 din această directivă prevede:

„(1) Statele membre se asigură, în conformitate cu sistemul legislativ intern aplicabil, că membrii publicului interesat:

(a) care au un interes suficient sau

(b) care pretind încălcarea unui drept, atunci când procedurile de drept administrativ al unui stat membru impun această condiție preliminară,

au acces la o cale de atac în fața unei instanțe judiciare sau a unui organism independent sau imparțial instituit în conformitate cu legea, prin care este contestată legalitatea de fond sau de procedură a deciziilor, a acțiunilor sau a omisiunilor care intră sub incidența dispozițiilor privind participarea publicului din prezenta directivă.

(2) Statele membre stabilesc în ce stadiu pot fi contestate deciziile, acțiunile sau omisiunile.

(3) Statele membre stabilesc ce înseamnă interes suficient și încălcarea unui drept în conformitate cu obiectivul de a acorda un acces amplu la justiție a publicului interesat. […]

[…]”

Dreptul elen

9 Articolul 1 alineatul (1) din Legea 4014/2011 privind autorizația de mediu pentru lucrări și activități, regularizarea unor construcții nelegale în coroborare cu instituirea unui bilanț ecologic și alte dispoziții aflate în competența Ministerului Mediului, Energiei și Schimbărilor Climatice (FEK A’209) repartizează proiectele din sectorul public și din sectorul privat în două categorii (A și B) în funcție de efectele lor asupra mediului. Prima categorie (A) cuprinde lucrările și activitățile care pot avea efecte semnificative asupra mediului și pentru care este necesară elaborarea unui raport privind evaluarea efectelor asupra mediului (denumit în continuare „EEM”) prin care să se stabilească cerințe și restricții speciale în vederea protejării mediului. A doua categorie (B) cuprinde proiectele care au efecte mai puțin grave asupra mediului.

10 Articolele 3, 4 și 19 din Legea 4014/2011 reglementează participarea publicului. Conform articolului 12 din aceasta, diferitele autorizații sunt sintetizate în cadrul unei decizii de aprobare a cerințelor de mediu (denumită în continuare „DAEE”).

11 Articolul 30 alineatul (9) din Legea 4014/2011 cuprinde o dispoziție tranzitorie care prevede că, până la introducerea unui registru electronic al mediului, dispozițiile în vigoare până atunci privind consultarea persoanelor interesate și procedura de participare a publicului în cadrul unei autorizații de mediu rămân valabile. În temeiul acestor dispoziții, procedura respectivă este deschisă prin afișarea la sediul administrației regiunii în cauză și prin publicarea în presa locală a unei comunicări a informațiilor referitoare la proiect, precum și a unei invitații ca orice persoană interesată să ia cunoștință de EEM și să se exprime cu privire la acest subiect.

12 Conform articolului 19a din Legea 4014/2011, DAEE trebuie să fie publicată pe internet în luna următoare adoptării acesteia. Nerespectarea acestui termen atrage nulitatea aprobării. Afișarea DAEE pe site-ul special echivalează cu o publicitate impusă prin lege și dă naștere prezumției că orice persoană interesată are cunoștință de aceasta astfel încât să poată exercita o acțiune în anulare sau orice altă cale legală.

13 În temeiul articolului 46 din Decretul prezidențial 18/1989 privind codificarea dispozițiilor legilor pentru Consiliul de Stat (FEK A'8), acțiunea în anulare este formulată, cu excepția unei dispoziții contrare, în termen de 60 de zile (90 de zile pentru nerezidenți) din ziua următoare notificării actului atacat sau a publicării sale, atunci când aceasta este impusă de lege, sau de la data la care reclamantul a luat cunoștință pe deplin de act. În sensul acestei dispoziții, astfel cum interpretează o jurisprudență constantă, atunci când legea impune ca un act administrativ individual să fie publicat potrivit unor modalități specifice, termenul acordat pentru a exercita o acțiune în anularea acestui act curge, în ceea ce privește persoanele vizate, de la notificarea actului sau de la data la care acestea au luat cunoștință de conținutul său și, în ceea ce privește terții interesați, de la data publicării actului respectiv.

Litigiul principal și întrebările preliminare

14 Litigiul principal a avut loc în jurul proiectului de creare a unui complex turistic pe insula Ios. Această insulă, care este situată în arhipelagul Cyclades și depinde de regiunea administrativă Egeea de Sud (Grecia), se întinde pe o suprafață de aproximativ 100 km^2, pe care locuiesc aproximativ 2 000 de locuitori permanenți.

15 Proiectul contestat prevede construirea unui hotel, a unui spa, a altor locuințe, a unor structuri de susținere precum o centrală de desalinizare, instalații portuare, plaje artificiale, un pod care leagă o insulă de uscat, o rețea rutieră și alte infrastructuri. Aria pe care o acoperă este o parcelă cu o suprafață de aproximativ 27 ha, din care mai mult de 18 ha de construcții. Acesta cuprinde o ocupare a litoralului, a plajei și a spațiului maritim.

16 În conformitate cu legislația elenă aplicabilă lucrărilor din categoria proiectului în discuție în acțiunea principală, și anume categoria A, a fost realizată o EEM.

17 La 2 august 2013, un apel la orice persoană interesată să participe la EEM a fost publicat în ziarul local al Syros (*Koini Gnomi*), precum și în birourile regiunii Egeea de Sud, situate pe insula Syros (Grecia), la o distanță de 55 de mile nautice față de Ios. Dosarul privind EEM a fost păstrat tot la Syros și tot aici urma să aibă loc consultarea.

18 Din dosarul de care dispune Curtea reiese că legătura dintre Ios și Syros nu este cotidiană, durează mai multe ore din cauza lipsei unei ambarcațiuni de mare viteză pe această rută și costul acesteia nu este neglijabil.

19 La 8 august 2014, ministrul mediului și energiei și ministrul turismului au adoptat DAEE privind aprobarea proiectului de creare a complexului turistic pe insula Ios și cerințe de mediu care îi sunt aplicabile.

20 Această decizie a fost afișată la 11 august 2014 pe portalul de afișare *Diavgeia*, precum și la 8 septembrie 2014 pe site-ul internet www.aepo.ypeka.gr al Ministerului Mediului (denumit în continuare „site-ul internet al Ministerului Mediului”), prevăzut la articolul 19a din Legea 4014/2011.

21 În fața instanței de trimitere, reclamanții din acțiunea principală, și anume trei persoane fizice proprietari ai unor imobile de pe insula Ios, dar care aveau reședința în Belgia, în Italia și, respectiv, în Franța, precum și trei asociații, au atacat DAEE din 8 august 2014 printr-o acțiune introdusă abia la 19 februarie 2016.

22 Aceștia din urmă afirmă că au luat cunoștință de DAEE din 8 august 2014 abia la 22 decembrie 2015, dată la care au putut constata începerea lucrărilor de amenajare a sitului.

23 105 Anonimi Touristiki kai Techniki Etaireia Ekmetallefsis Akiniton, societate beneficiară a aprobărilor și a autorizațiilor aferente proiectului, a intervenit în litigiu și a invocat tardivitatea acțiunii.

24 În aceste condiții, Symvoulio tis Epikrateias (Consiliul de Stat, Grecia) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Articolele 6 și 11 din Directiva [2011/92], interpretate în coroborare cu dispozițiile articolului 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, pot fi interpretate în sensul că nu se opun unor dispoziții de drept intern, prezentate la punctele 8, 9 și 10 [din decizia de trimitere], în care se prevede că procedurile prealabile adoptării deciziei de aprobare a cerințelor de mediu pentru lucrările și activitățile care au efecte semnificative asupra mediului (și anume publicarea studiilor referitoare la efectele asupra mediului, informarea și participarea publicului la consultare) sunt inițiate și gestionate în principal de cea mai mare unitate administrativă a regiunii, iar nu de municipalitatea în cauză?

2) Articolele 6 și 11 din Directiva [2011/92], interpretate în coroborare cu dispozițiile articolului 47 din Carta drepturilor fundamentale, pot fi interpretate în sensul că nu se opun unui sistem juridic național, prezentat la aceleași puncte, care prevede în esență că publicarea deciziilor de aprobare a cerințelor de mediu pentru lucrările și activitățile care au efecte semnificative asupra mediului, efectuată pe site-ul internet creat în acest scop, formează prezumția de deplină cunoaștere de către orice persoană interesată în vederea exercitării acțiunii legale prevăzute de legislația în vigoare [acțiune în anulare la Symvoulio tis Epikrateias (Consiliul de Stat)] în termen de 60 de zile, ținând seama de dispozițiile legislative privind publicarea studiilor referitoare la efectele asupra mediului, informarea și participarea publicului la procedura de aprobare a cerințelor de mediu referitoare la asemenea lucrări și activități, care pun în centrul acestor proceduri cea mai mare unitate administrativă a regiunii, iar nu municipalitatea în cauză?”

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la prima întrebare

25 Prin intermediul primei întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 6 din Directiva EEM trebuie interpretat în sensul că un stat membru poate conduce operațiunile de participare a publicului la luarea deciziilor aferente unui proiect la nivelul sediului autorității administrative regionale competente, iar nu la nivelul unității municipale de care depinde locul amplasării acestui proiect.

26 Este necesar să se arate, în această privință, că articolul 6 alineatul (5) din Directiva EEM rezervă în mod expres statelor membre sarcina de a stabili modalitățile precise atât de informare a publicului, cât și de consultare a publicului în cauză.

27 În aceste condiții, în lipsa unor norme stabilite de dreptul Uniunii privind modalitățile procedurale potrivit cărora statele membre trebuie să își îndeplinească obligațiile în materie de informare și de participare a publicului la luarea deciziilor privind mediul, revine, potrivit unei jurisprudențe constante, ordinii juridice interne a fiecărui stat membru sarcina de a reglementa aceste modalități în temeiul principiului autonomiei procedurale, cu condiția ca acestea să nu fie însă mai puțin favorabile decât cele aplicabile unor situații similare de natură internă (principiul echivalenței) și, pe de altă parte, să nu facă practic imposibilă sau excesiv de dificilă exercitarea drepturilor conferite de ordinea juridică a Uniunii (principiul efectivității) (a se vedea prin analogie Hotărârea din 20 octombrie 2016, Danqua, C-429/15, EU:C:2016:789, punctul 29).

28 Trebuie să se înlăture, de la bun început, orice îndoială cu privire la respectarea condiției referitoare la principiul echivalenței într-o situație de cerere de autorizație de mediu precum cea în discuție în litigiul principal. Astfel și sub rezerva verificărilor care trebuie efectuate de instanța de trimitere, nu reiese din dosarul de care dispune Curtea și, de altfel, nici nu s-a susținut că situații similare sunt guvernate de modalități procedurale naționale care ar fi mai favorabile decât cele prevăzute pentru punerea în aplicare a Directivei EEM și aplicate în litigiul principal.

29 În schimb, în ceea ce privește principiul efectivității, instanța de trimitere ridică problema cu privire la trei aspecte ale procedurii în discuție în litigiul principal.

30 Aceasta menționează, în primul rând, modul în care publicul a fost informat despre existența proiectului și despre consultarea care trebuia efectuată în privința acestuia.

31 Referitor la acest aspect, trebuie amintit că, în temeiul articolului 6 alineatul (4) din Directiva EEM, posibilitățile care îi sunt recunoscute publicului interesat de a participa într-un stadiu incipient la procesul de adoptare a deciziilor privind mediul trebuie să fie efective.

32 În consecință, astfel cum a arătat doamna avocată generală la punctul 53 din concluziile sale, orice comunicare în materie nu este suficientă în sine. Astfel, autoritățile competente trebuie să se asigure că respectivele canale de informare utilizate pot fi considerate în mod rezonabil ca fiind corespunzătoare pentru atingerea membrilor publicului interesat, pentru a le oferi o posibilitate adecvată de a fi informați despre activitățile proiectate, despre procesul de adoptare a deciziilor și despre posibilitățile lor de a participa la un stadiu incipient al procedurii.

33 Revine instanței de trimitere sarcina de a stabili dacă asemenea cerințe au fost respectate în procedura care a precedat cauza principală.

34 Cu toate acestea, pentru a-i oferi un răspuns util, se poate arăta că, în măsura în care, la data la care a fost difuzat apelul de a participa la o EEM, cea mai mare parte a persoanelor interesate aveau reședința sau erau proprietari ai unui bun imobil pe insula Ios, o afișare în spațiile sediului administrativ regional situat pe insula Syros, chiar însoțit de o publicare într-un ziar local al acestei din urmă insule, nu ar părea să fi fost de natură să contribuie în mod adecvat la informarea publicului interesat.

35 Aprecierea contrară nu ar putea decurge decât din constatarea că ziarul local în cauză era atunci foarte amplu răspândit și citit pe insula Ios. În caz contrar, modalități de comunicare precum cele reținute în litigiul principal nu ar putea fi considerate suficiente decât în lipsa altor mijloace de comunicare mai adaptate, care ar fi putut fi puse în aplicare de autoritățile competente, fără însă a cere eforturi disproporționate precum o afișare în locuri dintre cele mai frecventate de pe insula Ios sau chiar la locul de amplasare a proiectului.

36 Întrucât Curtea nu dispune de informații precise în ceea ce privește modalitățile de difuzare a ziarului local pe insula Ios, revine instanței de trimitere sarcina de a verifica dacă, în lumina considerațiilor enunțate la punctul anterior, informarea publicului interesat a fost adecvată în ceea ce privește procedura în cauză.

37 Instanța de trimitere exprimă rezerve, în al doilea rând, în privința locului în care dosarul conținând informațiile referitoare la proiectul în discuție în litigiul principal a fost pus la dispoziția publicului.

38 În această privință, condițiile de acces la dosarul procedurii de participare trebuie să fie de natură să permită publicului interesat să își exercite în mod efectiv drepturile, ceea ce presupune că dosarul respectiv trebuie să fie ușor accesibil.

39 Eventualele dificultăți întâmpinate de publicul interesat în acest demers pot fi totuși justificate de existența unei sarcini administrative disproporționate pentru autoritatea competentă.

40 Deși revine instanței de trimitere sarcina de a stabili dacă astfel de cerințe au fost respectate în procedura care a condus la cauza principală, trebuie să se observe că această apreciere va trebui să țină seama, astfel cum a arătat doamna avocată generală la punctele 71 și 72 din concluziile sale, de efortul care trebuie depus de publicul interesat pentru a efectua traversarea între insula Ios și insula Syros, precum și de posibilitățile pe care autoritățile competente le aveau pentru a permite punerea la dispoziție a dosarului pe insula Ios printr-un efort proporțional.

41 Îndoielile instanței de trimitere privesc, în al treilea și ultimul rând, modul în care s-a desfășurat consultarea pe insula Syros.

42 Trebuie amintit în această privință că, în temeiul articolului 6 alineatul (5) din Directiva EEM, normele de consultare a publicului interesat sunt stabilite de statele membre, această dispoziție menționând numai, cu titlu de exemplu, consultarea „în scris sau prin anchete publice”.

43 Revine instanței de trimitere sarcina de a verifica dacă principiul efectivității a fost, în această privință, respectat în procedura în discuție în litigiul principal, apreciind respectarea unor cerințe similare celor menționate la punctele 38 și 39 din prezenta hotărâre.

44 Prin urmare, trebuie să se răspundă la prima întrebare că articolul 6 din Directiva EEM trebuie interpretat în sensul că se opune ca un stat membru să conducă operațiunile de participare a publicului la procesul de adoptare a deciziilor aferente unui proiect la nivelul sediului autorității administrative regionale competente, iar nu la nivelul unității municipale de care depinde locul amplasării acestui proiect, atunci când normele concrete puse în aplicare nu asigură o respectare efectivă a drepturilor publicului interesat, aspect a cărui verificare revine instanței naționale.

Cu privire la a doua întrebare

45 Prin intermediul celei de a doua întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă, având în vedere răspunsul dat la prima întrebare, articolele 9 și 11 din Directiva EEM trebuie interpretate în sensul că se opun unei reglementări precum cea în discuție în litigiul principal, care prevede că anunțul privind aprobarea unui proiect pe un site internet specific inițiază curgerea termenului de 60 de zile pentru introducerea unei acțiuni.

46 Cu titlu introductiv, trebuie amintit că articolul 11 din Directiva EEM, la care se referă în parte această întrebare, a fost interpretat în sensul că domeniul său de aplicare este limitat la aspectele unui litigiu care constau în valorificarea dreptului publicului interesat de a participa la procesul de adoptare a deciziilor în conformitate cu normele precise enunțate în această materie de directiva menționată. În schimb, acțiunile care se întemeiază pe orice altă normă din directiva menționată și *a fortiori* pe orice altă legislație, indiferent dacă ea este a Uniunii sau a statelor membre, nu intră în domeniul de aplicare al articolului respectiv (a se vedea în acest sens Hotărârea din 15 martie 2018, North East Pylon Pressure Campaign și Sheehy, C-470/16, EU:C:2018:185, punctele 36 și 39).

47 Acestea fiind spuse, articolul 11 din Directiva EEM este aplicabil într-o situație precum cea în discuție în litigiul principal, chiar atunci când acțiunea privește numai decizia de autorizare, iar nu aspecte privind participarea publicului la procesul de adoptare a deciziilor.

48 Astfel, articolul 11 alineatul (2) din Directiva EEM prevede că statele membre stabilesc stadiul în care deciziile, acțiunile sau omisiunile prevăzute la articolul 11 alineatul (1) din această directivă pot fi contestate.

49 Or, dintr-un răspuns al guvernului elen la o întrebare a Curții în ședință reiese că dreptul elen prevede că eventualele vicii de participare a publicului trebuie să fie invocate în cadrul acțiunii împotriva deciziei finale de autorizare.

50 În continuare, trebuie arătat că, în temeiul articolului 9 alineatul (1) din Directiva EEM, autoritatea sau autoritățile competente informează publicul, în conformitate cu procedurile adecvate, cu privire la decizia de a acorda sau de a refuza o autorizație. Deși această dispoziție prevede anumite condiții referitoare la conținutul anunțului, ea nu conține nicio dispoziție în ceea ce privește procedura care trebuie urmată.

51 Întrucât nicio normă referitoare la declanșarea și la calculul termenelor de introducere a acțiunilor nu este, pe de altă parte, prevăzută în Directiva EEM, trebuie să se constate că legiuitorul Uniunii a intenționat să rezerve aceste aspecte autonomiei procedurale a statelor membre, cu respectarea principiilor echivalenței și efectivității menționate la punctul 27 din prezenta hotărâre și având în vedere că, în speță, numai cel de al doilea dintre cele două principii pare să fie în discuție pentru motive similare celor enunțate la punctul 28 din prezenta hotărâre.

52 În această privință, este necesar să se înlăture îndoielile instanței de trimitere din perspectiva principiului efectivității în ceea ce privește o publicare a deciziei pe internet sau existența unui termen de introducere a acțiunii, în sine.

53 Astfel, articolul 6 alineatul (2) din Directiva EEM menționează în mod explicit calea electronică, în cazul în care este disponibilă, ca mijloc de comunicare pentru informarea publicului.

54 În ceea ce privește termenele de introducere a acțiunii, trebuie amintit că Curtea a recunoscut compatibilitatea cu dreptul Uniunii a stabilirii unor termene rezonabile de introducere a acțiunilor, sub sancțiunea decăderii, în vederea asigurării securității juridice, stabilire care protejează deopotrivă persoana interesată și administrația în cauză, chiar dacă, prin definiție, împlinirea acestor termene determină respingerea, în tot sau în parte, a acțiunii intentate (a se vedea în acest sens Hotărârea din 20 decembrie 2017, Caterpillar Financial Services, C-500/16, EU:C:2017:996, punctul 42).

55 În special, Curtea nu consideră o dificultate excesivă faptul de a impune termene de introducere a acțiunii care nu încep să curgă decât de la data la care persoana în cauză a luat cunoștință de anunț sau, cel puțin, ar fi trebuit să ia cunoștință (a se vedea în acest sens Hotărârea din 27 februarie 2003, Santex, C-327/00, EU:C:2003:109, punctele 55 și 57, Hotărârea din 6 octombrie 2009, Asturcom Telecomunicaciones, C-40/08, EU:C:2009:615, punctul 45, precum și Hotărârea din 8 septembrie 2011, Rosado Santana, C-177/10, EU:C:2011:557, punctul 96).

56 În schimb, nu ar fi compatibil cu principiul efectivității să se opună un termen unei persoane în cazul în care comportamentul autorităților naționale coroborat cu existența termenului a avut drept consecință privarea sa în totalitate de posibilitatea de a-și valorifica drepturile în fața instanțelor naționale, cu alte cuvinte dacă autoritățile, prin comportamentul lor, au fost la originea tardivității acțiunii (a se vedea în acest sens Hotărârea din 19 mai 2011, Iaia și alții, C-452/09, EU:C:2011:323, punctul 21).

57 În sfârșit, rezultă din articolul 11 alineatul (3) din Directiva EEM că statele membre trebuie să urmărească un obiectiv de acordare a unui acces amplu la justiție atunci când stabilesc normele de exercitare a acțiunilor în materie de participare a publicului la procesul de adoptare a deciziilor (a se vedea în acest sens Hotărârea din 11 aprilie 2013, Edwards și Pallikaropoulos, C-260/11, EU:C:2013:221, punctele 31 și 44, precum și Hotărârea din 17 octombrie 2018, Klohn, C-167/17, EU:C:2018:833, punctul 35).

58 Or, se poate arăta totuși în această privință că, astfel cum reiese din răspunsul la prima întrebare, publicul interesat trebuie să fie informat cu privire la procedura de autorizare și la posibilitățile sale de a participa la aceasta în mod adecvat și suficient de anticipat. Or, în caz contrar, membrii publicului interesat nu se pot aștepta să fie informați cu privire la o decizie finală de autorizare.

59 Acest lucru este în special adevărat în condiții precum cele în discuție în litigiul principal. Astfel, simplul fapt de a putea avea acces *ex post* la o decizie de autorizare pe site-ul internet al Ministerului Mediului nu ar putea fi considerat satisfăcător din perspectiva principiului efectivității, din moment ce, în lipsa unei informări suficiente cu privire la lansarea procedurii de participare a publicului, nimeni nu poate fi considerat informat cu privire la publicarea deciziei finale corespunzătoare.

60 În consecință, trebuie să se răspundă la a doua întrebare că articolele 9 și 11 din Directiva EEM trebuie interpretate în sensul că se opun unei reglementări precum cea în discuție în litigiul principal, care are ca rezultat să impună unor membri ai publicului interesat un termen pentru depunerea unei acțiuni care începe să curgă de la data anunțului privind autorizarea unui proiect pe internet, atunci când acești membri ai publicului interesat nu au avut în prealabil posibilitatea adecvată de a se informa cu privire la procedura de autorizare în conformitate cu articolul 6 alineatul (2) din această directivă.

Cu privire la cheltuielile de judecată

61 Întrucât, în privința părților din acțiunea principală, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera întâi) declară:

1) **Articolul 6 din Directiva 2011/92/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 decembrie 2011 privind evaluarea efectelor anumitor proiecte publice și private asupra mediului trebuie interpretat în sensul că se opune ca un stat membru să conducă operațiunile de participare a publicului la procesul de adoptare a deciziilor aferente unui proiect la nivelul sediului autorității administrative regionale competente, iar nu la nivelul unității municipale de care depinde locul amplasării acestui proiect, atunci când normele concrete puse în aplicare nu asigură o respectare efectivă a drepturilor publicului interesat, aspect a cărui verificare revine instanței naționale.**

2) **Articolele 9 și 11 din Directiva 2011/92 trebuie interpretate în sensul că se opun unei reglementări precum cea în discuție în litigiul principal, care are ca rezultat să impună unor membri ai publicului interesat un termen pentru depunerea unei acțiuni care începe să curgă de la data anunțului privind autorizarea unui proiect pe internet, atunci când acești membri ai publicului interesat nu au avut în prealabil posibilitatea adecvată de a se informa cu privire la procedura de autorizare în conformitate cu articolul 6 alineatul (2) din această directivă.**

Semnături

[i] — Indicatorii din prezentul text au făcut obiectul unei modificări ulterior primei publicări.